

ESR+ -OHJELMA 2021-2027: AINEELLISEN PUUTTEEN TORJUMISEEN MYÖNNETTÄVÄ TUKI

Vähävaraisille suunnatun eurooppalaisen avun rahasto FEAD (The Fund for European Aid to the Most Deprived) on tarjonnut ohjelmakaudella 2014-2020 elintarvikeapua ja perushyödykkeitä niitä tarvitseville. Suomessa vähävaraisten apua on toteutettu jakamalla vähävaraisille elintarvikeapua kumppaniorganisaatioiden kautta. Vähävaraisten avun toimenpideohjelman kokonaisrahoitus ohjelmakaudella on Suomessa 26,5 miljoonaa euroa, josta EU-rahoitusosuus on 85 prosenttia (n. 22,5 milj.€).

Ohjelman jäsenvaltiotehtävistä vastaa Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö ja ohjelman hallintoviranomaisena toimii Ruokavirasto (31.12.2018 saakka Maaseutuvirasto).

Ohjelmakaudella 2021-2027 aineellisen puutteen torjunta tulee osaksi ESR+-asetusta, kuten tietyt muutkin aiemmin itsenäisinä toimineet rahastot (ESR, YEI, EaSI, Health). Yhdistämisen tavoitteena on edistää eri toimien synergiaa ja lisätä niiden vaikuttavuutta.

ESR+-asetusehdotuksen mukaan jäsenvaltion on osoitettava vähintään 2% ESR+-määrärahoistaan vähävaraisimpiin kohdistettuihin toimenpiteisiin.

Ohjelmakauden 2021-2027 valmistelu

Ohjelmien valmistelutyö tulee toteuttaa siten, että uudet ohjelmat käynnistyvät vuonna 2021 eikä ohjelmakausien väliin synny katkoksia; tämä on tärkeää sekä ohjelman hallinnon että edunsaajien näkökulmasta. Erytystä huomiota uusien ohjelmien valmistelussa tulee kiinnittää eri rahoituslähteiden yhteensovitukseen. On tärkeää, että uuden ohjelmakauden, uuden ohjelmarakenteen ja toimien aiempaa tiiviimmän yhteensovittamisen tarjoama mahdollisuus hyödynnetään valmistelemalla uusi ohjelma mahdollisimman laajasti eri sidosryhmiä kuullen ja aiempien kausien kokemuksia hyödyntäen.

Näkökulmia ohjelman valmisteluun

Kokemukset vähävaraisille suunnatun avun toteuttamisesta Suomessa ovat hyviä. Elintarvikeapu on löytänyt kohderyhmänsä: esimerkiksi vuonna 2017 elintarvikeapua sai yli 280 000 henkilöä ja elintarvikkeita jaettiin yli 1 842 tonnia, joiden lisäksi jaettiin yli 55 000 toimenpideohjelmasta joko kokonaan tai osittain rahoitettua ateriaa.

Elintarvikeavun jakamiseen on osallistunut yli 20 kumppaniorganisaatiota. Elintarvikkeita on jaettu n. 650 jakelupisteen kautta.

Kumppaniorganisaatioilta on edellytetty sosiaalista osallisuutta tukevien liitännäistoimenpiteiden toteuttamista. Toteutettujen liitännäistoimenpiteiden kirjo on laaja: on tiedotettu julkisen ja kolmannen sektorin palveluista ja hankkeista, neuvottu palveluiden käyttöä, järjestetty ravintoneuvontaa ja erilaisia tapahtumia ja kerhoja, sekä vapaaehtoisille suunnattuja koulutuksia. Muuttuva ohjelmarakente ja tiivistyvä yhteys

ESR-tyyppiseen toimintaan edellyttää paitsi aiempaa laajempaa liitännäistoimenpidenäkemystä, myös aiempaa jäsentyneempiä ja tavoitteellisempia liitännäistoimenpiteitä.

Kaudella 2014-2020 kumppaniorganisaatiot ovat jakaneet elintarvikeapuna edunsaajille ruokakasseja, jotka sisältävät Ruokaviraston kilpailuttamia tuotteita. Elintarvikkeiden hankinnan lisäksi Ruokavirasto on kilpailuttanut myös niiden kuljetuksen ja vastannut jakelusta kumppaniorganisaatioille. Ympäristönäkökulma johtaa kuitenkin vaihtoehtoisten tapojen harkintaan varsinkin kuljetuksen osalta: kauppojen keskusliikkeet kuljettavat joka tapauksessa elintarvikkeita lähes päivittäin ympäri Suomea. Jonkinlaisella elintarvikkeiden hankintaan kehitetyllä arvostelilla tai maksukortilla olisi mahdollista pienentää ruoka-apuelintarvikkeiden kuljetuksen aiheuttamaa hiilijalanjälkeä.

Myös uudella ohjelmakaudella on mahdollista jakaa materiaalisena apuna muutakin kuin elintarvikkeita. On syytä pohtia, tarjoaisiko jokin muu materiaallinen apu kuin ruoka-apu uusia mahdollisuuksia rahaston vaikuttavuuden edistämiseen ja aiempaa pysyvämpien tulosten aikaansaamiseen.

Sidosryhmät ovat olleet tyytyväisiä tapaan, jolla FEAD -ohjelmaa on Suomessa toimeenpantu. Yksinkertaisuus ja selkeys ovat piirteitä, joista tulee pitää kiinni myös uutta toimintamallia valmisteltaessa.